

Poročilo o izdajanju Sodobne pedagogike v letu 2006

Sodobna pedagogika je skladno z napovedanim načrtom v letu 2006 izdala pet rednih in eno posebno številko revije.

Prva številka, ki je pozornost usmerila na *vpliv socialnih in kulturnih razlik na šolsko uspešnost*, se je vsebinsko ujemala s posvetom o vprašanjih drugačnosti v šoli, ki je potekal 7. in 8. aprila v Moravskih Toplicah. Kljub temu so tematske razprave zanimive in vredne pozornosti, saj gre povečini za izvirna dela, ki so nastala večinoma na podlagi empiričnega raziskovanja. Te razprave utrjujejo prepričanje, da družina, socialni status in s tem povezana izobrazba staršev močno vplivajo na učni uspeh in napredovanje učencev. Raziskave ugotavljajo, da šola to razslojenost ohranja. S tem vprašanjem je vsebinsko povezano tudi vprašanje o učenju jezika večine in manjšine na narodnostno mešanih območjih v Sloveniji. Izvirna in z empiričnimi podatki podprta razprava analizira stališča prebivalcev narodnostno mešanih območij v Sloveniji do jezika večine (slovenskega jezika) in jezika manjšine (italijanskega oziroma madžarskega) ter stališča prebivalcev do dvojezičnega izobraževanja. Za današnji šolskopolitični čas je aktualna še izvirna razprava o dilemi, ali razvijati znanstvenostorilnostno ali učencu prilagojeno šolo. V njej se z didaktično-metodičnega vidika razčlenjujejo in vrednotijo posamezne rešitve. Navsezadnje se dokazuje, da je vsaka od obeh rešitev nesprejemljiva, če se izpeljujeta v ekstremih. Ta številka revije tudi prvič prinaša podrobnejšo razpravo o povratnih učinkih nacionalnih tujejezikovnih preizkusov znanja. Strokovna in laična javnost, ki izhajata pri ocenjevanju iz različnih pogledov na šolo in njeno vlogo (funkcijo), imata seveda pri tem različni mnenji. V prispevku so poleg opredelitve temeljnih pojmov predstavljene možnosti empiričnega raziskovanja povratnega učinka. V tej številki so pozornosti vredne še razprave o metakognitivnem pristopu k ugotavljanju in obravnavanju selektivne pozornosti; o pravicah do izobraževanja med prestajanjem zaporne kazni v nekaterih skandinavskih državah in pri nas; o načelih disciplinskega pristopa, kot jih je mogoče ugotoviti pri nekaterih pomembnejših svetovno znanih avtorjih; o kratkem, v rešitve usmerjenem izobraževanju pri šolskem svetovalnem delu. Med poročili pa velja omeniti recenzijsko razpravo ob izidu izbranih spisov dr. Stanka Gogale.

Druga številka Sodobne pedagogike je naslovljena *Nove učne kulture*. S tako tematsko naravnostjo smo stopili v korak s sodobnimi trendi v pedagogiki oziroma na področju vzgoje in izobraževanja. Že sam uvod v tematski del te številke je razprava, v kateri avtorja bralcem razložita bistvo problema. Ugotavlja se, da se ta pojem vedno pogosteje vpleta v pedagoški diskurz; pojavi se pred četrto stoletje in je povezan z družbenim, političnim in socialnim razvojem zahodnoevropskih držav. Gre za gibanje, katerega rdeča nit je misel, da je treba zapustiti oblike in

vsebine »starega učenja«, ki človeka navajajo k izkoriščanju okolja in soljudi in preprečujejo solidarnost z revnejšimi in socialno zapostavljenimi območji sveta. Seveda pa to ni preprosto, zlasti ne v šolskem vzgojno-izobraževalnem delu. Že v uvodniku se ugotavlja, da se bo morala javna šola, če hoče ohraniti svoj vpliv pri pripravi učencev na družbeno realnost, dokopati do učne kulture, ki bo upoštevala kulturno, socialno, etično in jezikovno različnost šolarjev. S temi razsežnostmi nove učne kulture se ukvarjata dva prispevka izpod peres nemških avtorjev. Prvi govori o spreminjanju poučevanja in učenja v nadaljnjem izobraževanju, drugi pa o medkulturnem odpiranju šole. Prikazan je model medkulturnega razvoja šole in prek tega uresničevanje nove učne kulture. V ta tematski sklop sodijo še razprave o poklicnih izkušnjah in značilnostih pouka v osnovni šoli, nekateri vidiki timskega dela in t. i. odprti pouk pri predmetu spoznavanje okolja.

Netematske razprave pa prinašajo teze o pravicah do enakosti in drugačnosti v edukaciji, razpravo o paradigmatskem relativizmu, psiholoških in družinskih dejavnikih šolske ocene, ki dopolnjujejo (potrjujejo) tudi nosilno razpravo v prejšnji številki revije. Sicer pa druga številka revije že osem let zapored prinaša poročila o društveni dejavnosti in dejavnosti Zveze.

Tretja številka Sodobne pedagogike namenja večji del svojega prostora *vrednotenju neformalno pridobljenega znanja*. Po enem letu smo zopet odprli aktualno temo s področja izobraževanja odraslih in jo vsebinsko navezali na lansko, ki je bila namenjena vseživljenjskemu učenju. Vseživljenjsko učenje za današnjega človeka ni več stvar konjička ali zgolj prostovoljne odločitve, pač pa potreba, ki izhaja iz narave družbene produkcije. Od tod se pravzaprav postavlja novo vprašanje, kaj početi s tako pridobljenim znanjem, ki ostaja prej ali slej neovrednoteno in sistemsko neurejeno. Postavlja se torej vprašanje, kaj je s priznavanjem posameznikovega znanja in kompetenc na trgu dela. Ugotavlja se, da je kar nekaj ovir, zaradi katerih je neformalno izobraževanje postavljeno na stranski tir, da nima take veljave kot formalno izobraževanje. V uvodniku je zapisano, da je velika ovira zagotovo samozadostnost šolskega sistema oziroma formalnega izobraževanja, ki celo na področju poklicnega izobraževanja težko upošteva pridobljeno praktično znanje zunaj šolskih okvirov. V najboljšem primeru se upošteva le delovna doba in zaposlenost. Temeljnost pristopa k obravnavanju te teme kaže tudi dejstvo, da smo objavili prispevek, ki to problematiko obravnava tudi z zgodovinskega vidika. Avtor tega prispevka piše, da sodobni koncept vseživljenjskega učenja ni nekaj novega, da so ga poznali že v drugih (prejšnjih) zgodovinskih obdobjih, vse od antične Grčije. Prispevek o vrednotenju neformalno pridobljenega znanja in zaposljivosti mladih ugotavlja, da se veliko mladih uči v različnih neformalnih oblikah in da naučenega ne morejo primerno predstaviti in uveljaviti. Poseben vidik odpira razprava o vplivu delovnega okolja na učenje zaposlenih, o upravljanju človeških virov kot enem ključnih vzvodov za izobraževanje oziroma učenje zaposlenih in znotraj tega okolja še proces zaposlovanja, dinamika izobraževanja itn. Pomemben vpliv na pridobivanje znanja ima tudi kultura oziroma klima, ki spodbuja ali pa zavira procese učenja. Eden od prispevkov analizira tudi, kako je s priznavanjem neformalno pridobljene izobrazbe v petih evropskih državah.

Tematski del se končuje s pregledom zakonske ureditve priznavanja izobrazbe in kvalifikacij.

Netematski del številke prinaša dve razpravi. Vključevanje lutk v vzgojno-izobraževalno delo bo zanimivo zlasti za učiteljice in vzgojiteljice, ki poučujejo na razredni stopnji osnovne šole, razprava o oceni promocije poklicev in poklicnega izobraževanja pa za vse, ki se ukvarjajo s poklicnim svetovanjem učencem in dijakom.

Četrta številka Sodobne pedagogike prinaša eno najaktualnejših tem šolstva pri nas in v svetu, to je vprašanje uresničevanja načel *Bolonjske deklaracije*, na kratko rečeno bolonjskega procesa. Po ocenah nekaterih, ki so jo že pregledali, naj bi bila to ena boljše pripravljenih številke v zadnjih letih. Čeprav so bili osebno povabljeni k pisanju vsi pomembnejši nosilci in uresničevalci bolonjske reforme pri nas in se je na povabilo odzvala le manjšina, nam je po našem mnenju uspelo na široko odpreti problem reforme univerze, ki se je začela s politično inicializacijo (deklaracijo). Namen te številke, ki je v celoti posvečena bolonjskemu procesu, je postavljati reformo v realnejše strokovne, nacionalne in še kakšne okvire in tako iskati stik med zaželeno podobo univerze in objektivno uresničljivo prakso. Ker ta reforma ni samo stvar Slovenije, smo, razumljivo, med pisce povabili tudi tujce (Nemčija, Avstrija, Hrvaška). Kako je razpeta reforma med strokovnostjo in političnostjo, med zunanjo in notranjo, med sistemsko in didaktično prenovo, je pisano že v prvi (uvodni) razpravi. Eden temeljnih problemov in posebnost bolonjske reforme pri nas je nerešeno vprašanje dvostopenjskega sistema študija, ki je zadel celo ob državljanske pravice. To pa so stvari, ki jih ne gre marginalizirati. Kritičnost do bolonjske reforme in ideologije trenutne evropske politike visokega šolstva je prikazana v prispevku z naslovom *Od Sorbone do Bologne* in še naprej. Avtor je zaskrbljen, ker bolonjski proces pospešuje ideologijo, ki je škodljiva nalogam, ki so značilne za študij na univerzah in so nastale z zgodovinsko delitvijo dela. Bolonjski proces po avtorjevem mnenju namreč namesto razvijanja znanosti in spoznanj o naravi in družbi in splošnega dobrega daje prednost naravnosti študijev in univerz na trg dela. Ta proces ima vrsto posebnih (tudi nezaželenih) izpeljav za izobraževanje učiteljev. To je dokazoval pisec prispevka, ki prihaja iz Nemčije. Avtor postavlja tezo, da je bologna za zboljševanje kakovosti oziroma za učinkovitost izobraževanja učiteljev popolnoma neprimerna. Taka ocena je po njegovem mnenju tudi posledica politične intervencije, za katero je značilno pomanjkljivo poznavanje (upoštevanje) realnosti izobraževanja učiteljev, pomanjkljivo zaznavanje problemov, uporaba neprimernih instrumentarijev, obsežno proizvajanje nasprotnih učinkov, informacijski deficiti itn. Deklarativnost, interpretacije idej in težave uresničevanja reforme na sistemski in didaktični ravni so tudi težave, ki so v ospredju reforme univerze na Hrvaškem.

Več prispevkov v tej številki Sodobne pedagogike je namenjenih vsebinski prenovi univerzitetnega študija, razumevanju kompetenc in oblikovanju študijskih programov. To so razprave o konceptualnih dilemah implementacije bolonjskega procesa, o bolonjski reformi kot etnološkem fenomenu (primer Univerze v Ljubljani), o neskladnostih v bolonjskem kurikularnem načrtovanju študijskih programov in o bolonjski prenovi programov z vidika kurikularne teorije.

V tej številki Sodobne pedagogike tudi ne gre prezreti izjave IO ZDPDS ob odprtem pismu Znanstvenega sveta Pedagoškega inštituta.

Peta številka Sodobne pedagogike je, kot je bilo napovedano, dvojezična. Tako kot lani tudi letos objavljamo najprej intervju z enim pomembnih znanstvenikov svetovnega slovesa. Tokrat je to A. Luke, eden najvplivnejših strokovnjakov s področja kurikularnih teorij. Je avtor novega koncepta splošne izobrazbe, ki naj bi presegel sisteme, ustrojene tako, da pripravljajo ljudi na ekonomijo in kulturo, ki je v zatonu ali pa v tranziciji. Zanimiva je njegova ocena kompetenčnega modela izobraževanja, etične in družbene odgovornosti, pismenosti v izobraževanju ter dejanske vrednosti projekta PISA. Prispevek naj bi slovenskim bralcem pomagal, da bi dobili širši (realnejši) pogled na vlogo tudi drugih mednarodnih primerjalnih študij.

Izvirna je razprava o danes pri nas aktualni temi o vzgojni zasnovi v javnih osnovnih šolah, kot kažejo podatki empirične raziskave. Cilj tudi empirično zasnovane raziskave je bil ugotoviti, ali je vzgojna zasnova šole sploh potrebna, kaj po mnenju učiteljev in ravnateljev na njihovi šoli ta vključuje in kaj bi po mnenju ravnateljev morala vključevati. Prav tako izvirna je raziskava, ki je trajala tri leta, o učinkih vrtca na otrokov govorni razvoj v povezavi s starostjo in družinskim okoljem, v katerem otrok živi. Ugotovljeno je bilo, da je učinek vrtca, merjen samo z otrokovo starostjo, majhen, se pa poveča, če se primerja še izobrazba mater.

Ugotavlja se, da bo v prihodnje treba še več pozornost posvetiti pridobivanju znanja o razvoju otroškega govora in samoevalvaciji dela v oddelkih (skupinah).

Zanimiva je prav tako izvirna razprava o konceptu kompetenc v izobraževanju, njegovih definicijah, pristopih in dilemah. Razprava pokaže večpomenskost (in s tem ohlapnost) definicij, ki se razumejo kot ponotranjene kognitivno-epistemološke zmožnosti posameznika ali pa se pojem kompetence povezuje z ekonomijo in menedžmentom.

Dve razpravi sta s področja pedagoške metodologije. Prva se nanaša na metodološke probleme meril za izbiro kandidatov za vpis na gimnazijo, druga, z naslovom *Od monometod h kombiniranim raziskovalnim pristopom*, pa se osredotoča na vprašanje oblik in možnosti kombiniranja metod pri tistih raziskavah, ki vključujejo kvantitativna in kvalitativna metodološka izhodišča.

Zanimiv je prispevek iz Irske (K. Dýrfjörd), ki govori o vzgoji za demokracijo v obdobju zgodnjega otroštva. Namen razprave je pogledati na dva mednarodno zelo znana trenda (koncepta) v vzgoji in izobraževanju v zgodnjem otroštvu z vidika vzgoje za demokracijo. To sta vidika »razvojno primerna praksa« (RPP) in filozofija »Reggio Emilia«.

Posebna številka Sodobne pedagogike je bila izdana ob posvetu z naslovom *Upoštevanje drugačnosti – korak k šoli enakih možnosti*, ki je bil, kot smo že v začetku zapisali, v Moravskih Toplicah. Ta številka prinaša 27 prispevkov, ki smo jih razdelili v štiri tematske sklope (kroge), in sicer: Socialni krog, Kulturni krog, Krog posebnosti (krog zmanjšane sposobnosti), Dekliški in deški krog.

V Sodobni pedagogiki smo v letu 2006 objavili (s prispevki posebne številke Sodobne pedagogike vred) vsega skupaj 96 prispevkov (108 a. p.). Od tega je bilo 35 (39,32 a. p.) izvirnih znanstvenih prispevkov, 18 (25,92 a. p.) preglednih znanstvenih prispevkov, 14 (15,13 a. p.) strokovnih prispevkov ter 29 (7,72 a. p.) poročil, ocen in prikazov novih knjig in drugo.

Pri pisanju je sodelovalo največ doktorjev znanosti (našteli smo jih 59, nekateri večkrat), 10 je bilo magistrov in 38 piscev drugih strokovnih profilov. Iz tujine je bilo letos 8 avtorjev.

Menim, da smo v celoti uresničili pred letom dni zastavljene cilje.

*Dr. Metod Resman,
glavni in odgovorni urednik*